

Notatka informacyjna
nt. dylematów w polityce zagranicznej i bezpieczeństwa Ukrainy
w 2011 roku

W 2010 r. polityka zagraniczna Ukrainy toczyła się częściowo siłą inercji, z wykorzystaniem mechanizmów wypracowanych przez poprzedników nowego (od końca lutego) prezydenta Wiktora Janukowycza. Kontynuowano zasadniczy kurs proeuropejski. Nowa ekipa podjęła jednak kilka samodzielnych, znaczących inicjatyw, spośród których najważniejsze to rezygnacja ze starań o akcesję do NATO w ramach proklamowanej polityki „pozablokowości” oraz zgoda na wydłużenie okresu dzierżawy baz rosyjskich na Krymie do 2042 r.

2011 r. może być ważną cezurą dla ustalenia miejsca, które zajmie Ukraina na geopolitycznej mapie Europy, co z oczywistych względów jest istotne dla bezpieczeństwa Polski. Ekipa W. Janukowycza stoi przed koniecznością podjęcia decyzji w kilku sprawach wpływających zasadniczo na kształt polityki zagranicznej. Pole manewru Kijowa wyznaczają procesy zachodzące w środowisku międzynarodowym, zwłaszcza w relacjach USA, NATO i UE z Rosją.

Sporządzając listę kluczowych wyzwań, stojących przed Ukrainą w 2011 r. oraz wyliczając kwestie, których rozstrzygnięcie może mieć długoterminowe następstwa, można wymienić:

- **napełnienie konkretną treścią pojęcia „pozablokowości”** (w tym ustalenie zasad współpracy z NATO i Organizacją Układu o Bezpieczeństwie Zbiorowym oraz wyraźne określenie stanowiska w dyskusji o systemie bezpieczeństwa europejskiego);
- **określenie podstaw długoterminowych relacji z UE i Rosją** (negocjacje z Unią dotyczą umowy stowarzyszeniowej, której częścią jest porozumienie o pogłębionej strefie wolnego handlu oraz aktywnego zaangażowania Ukrainy w Partnerstwo Wschodnie; w ramach swoistej kontroferty Rosja proponuje Kijowowi zawarcie nowej umowy o partnerstwie strategicznym, dwustronne porozumienie na rzecz modernizacji oraz sugeruje możliwość zacieśnienia współpracy z tworzoną Wspólną Przestrzenią Gospodarczą Rosja-Białoruś-Kazachstan);
- **dynamikę dialogu o zniesieniu reżimu wizowego z UE** (wiąże się z nim także demarkacja granicy Ukrainy z Rosją, Białorusią i Mołdawią);

– **zachowanie standardów demokratycznych**, dla których testem będzie zbliżanie się kampanii przed wyborami parlamentarnymi (odbęda się prawdopodobnie jesienią 2012 r.).

W tym kontekście za istotny można uznać tekst autorstwa szefa ukraińskiej dyplomacji, ogłoszony na początku roku w prestiżowym tygodniku ukraińskim, zatytułowany „Ukraina jako czynnik ogólnoeuropejski”¹. Stanowi on wskazówkę przybliżającą kierunek dalszego postępowania Kijowa.

Artykuł jest uzupełnieniem tez wygłoszonych przez prezydenta W. Janukowycza 14 grudnia 2010 r. na dorocznej naradzie z dyplomatami ukraińskimi. Za priorytety polityki zagranicznej W. Janukowycz uznał integrację europejską, politykę bezpieczeństwa (w jej ramach: nieuczestniczenie w sojuszach wojskowych, współpracę z NATO, udoskonalenie europejskiego systemu bezpieczeństwa), ekonomizację oraz rozwój stosunków ze strategicznymi partnerami, przede wszystkim Rosją i USA oraz wybranymi państwami UE.

Poniżej główne tezy K. Hryszczyki:

- W polityce globalnej zakończyła się epoka „postradziecka”, obecnie krystalizuje się nowy porządek. Jego cechą jest m.in. niepewność dotycząca rozwoju ekonomicznego oraz wielobiegunowość polityczna; trwa wypracowywanie nowego *modus vivendi* w relacjach Wschodu i Zachodu. Nowe realia w polityce międzynarodowej to m.in. wzrastająca waga Rosji w relacji do innych ośrodków siły oraz dążenie Zachodu do wyeliminowania kontrowersji w relacjach z Moskwą. „Reset” pozostaje jedną z najważniejszych tendencji definiujących nową rzeczywistość. Nie wynika on z emocji, lecz z kalkulacji: cena konfrontacji była zbyt wysoka.

- Geopolityczną rolą Ukrainy jest stać się ogniwem jednoczącym Wschód i Zachód Europy, przykładem dowodzącym, że symbioza obu części kontynentu może przekształcić się w sprawnie działający model wzajemnych relacji. W żywotnym interesie Kijowa leży zatem przede wszystkim niedopuszczenie do powstania nowych linii podziału w Europie. Formułą realizowanej polityki jest „integracja europejska i europeizacja” przy zachowaniu „maksymalnie partnerskich, przyjaznych stosunków z Rosją”. Kijów liczy, że nowe realia będą

---

¹ Константин Грищенко, Україна як загальноєвропейський чинник, „Дзеркало Тижня”, <dt.ua> 15-21.01.2011.

skłaniać Zachód i Rosję do odchodzenia od traktowania Ukrainy jako karty przetargowej we wzajemnych relacjach.

- Nowa koncepcja strategiczna NATO otwiera przestrzeń dla wspólnych projektów Zachodu z Rosją w sferze bezpieczeństwa, np. w zakresie MD. Pojawiają się szanse na stworzenie „Wielkiej Europy”, powstałej w wyniku współpracy państw UE i Rosji. Ukraina popiera te procesy i tendencje.

- Rosja jest głównym źródłem pozwalającym Ukrainie na zachowanie wydolności ekonomicznej. W tym sensie jest najważniejszym partnerem Kijowa, a partnerstwo z nią jest z ukraińskiego punktu widzenia bezalternatywne. Pomimo jednak wielu zbieżności, oba państwa będą „iść w przyszłość odrębnymi drogami”. Ukraina nie chce izolować się od Rosji, ale nie chce dać się zamknąć w polityczno-kulturowym szablonie „ruskiego świata”, lansowanym przez niektóre koła w Rosji.

- Priorytetem administracji W. Janukowycza jest przeprowadzenie systemowych reform wewnętrznych, co stanowi realizację wezwań unijnych do „odrobienia przez Kijów pracy domowej” jako warunku zacieśnienia integracji z UE. K. Hryszczenko deklaruje, że Ukraina „będzie wzrastać jako państwo europejskie. Jest to nieuniknione, ponieważ do tego dąży większość Ukraińców. Przy wszystkich brakach UE, które ujawnił ostatni kryzys, w (...) sąsiedztwie [Ukrainy] nie ma innej wspólnoty politycznej, która mogłaby służyć za wzór dla państwowego rozwoju Ukrainy”.

- Podnoszone przez Zachód problemy z utrzymaniem standardów demokratycznych na Ukrainie K. Hryszczenko przerzucił na barki niekonstruktywnej opozycji, oczerniającej nową ekipę przed partnerami zagranicznymi.

Składane deklaracje naturalnie nie dają pełnego obrazu: istotne jest uwzględnienie wielu innych źródeł informacji. Decydującą rolę odgrywa zaś ostatecznie wybrana praktyka działania.

Przed Ukrainą – sąsiadem i partnerem strategicznym Polski – rozpoczynający się rok stawia wyzwania, znalezienie odpowiedzi na które będzie mieć znaczenie wykraczające poza horyzont najbliższych dwunastu miesięcy.

(Wnioski BBN – przekazano w notatce do Prezydenta RP).